

Inserati se sprejemajo in velja trisopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Kolek (štampelj) znese vselej 80 kr.

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Velja do konca tekočega leta po pošti in v Ljubljani na na mesec — 80 „
posamezne številke po — 7 „

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Naročnino prejema opravilna (administracija) in ekspedicijska Blaznikovi tiskarnici na Brezovi.

Izhaja

po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Beseda duhovnikom.

V 8. listu „Slovenec-a“ je brati prav primerna in potrebna beseda županom. Naj sledi tu beseda duhovnikom. Iz raznih popisov, kako so se tu in tam po Slovenskem vršile volitve, in kolikor poznamo razne kraje na Kranjskem, je razvidno, da so se volitve dobro izvršile, kjer so duhovni o pravem času in z neutrudljivo gorečnostjo delali. Odpadel je le kak trst, kateri se da sem ter tje majati od vsakega vetra, in ki nima ali zdravega razsodka, ali pa je piškavega možta. Kjer pa so duhovni spali, med tem ko je sovražnik ljuliko sejal, ter prepozno se zdramili; kjer so duhovni krivih misel, da jim politika in volitve nič mar niso, tam so se izvršile volitve Slovincem v sramoto, cerkvi in cesarstvu na kvar. Ne bo tedaj neprimerno, če besedico o tem spregovorimo.

Marsikje so duhovniki tako hladnokrvni in mrzli za državljanske reči, kakor bi šlo za Azijanske ali Afrikanke zamorce, nam komaj po imenu znane. Prašamo zakaj to? Smo li samo kristijani in duhovniki, mar nismo tudi državljani? Gotovo, tako gotovo, kakor imamo dušo in telo. Po duhu smo kristijani, po telesu državljani. Dolžnosti imamo do duha, tedaj do cerkve in vere; dolžnosti imamo pa tudi do telesa, tedaj do države. Kakor pa imamo dolžnosti do cerkve, da jih spolnujemo, tako imamo dolžnosti do države, — mar znabiti zato, da jih ne spolnujemo!? Mislim, da je to jasno, ter se temu ne da uiti, ne na desno ne

na levo. Če tudi komu ni ljubo, moramo vendar trditi, da kdor je državljan, mora dolžnosti državljanske spolnovati, bodi si kmet, grajščak, ali duhoven. In res poznam duhovnika, kateri je vselej z največo težo k volitvam šel, pa šel je vselej; duhovnika, ki je dolgo dolgo z malim vspehom delal, pa delal, razjasnoval, osrčeval je vedno. In blagor mu, ker spolnoval je svojo dolžnost; za sad in vspeh pa ni nobeden odgovoren.

Že prav, poreče kdo: pa tudi to je res, da naj se duhoven v časne in politične reči ne vtika; prižnica in spovednica sta kraja, kjer naj deluje. Dobro! Prižnica in spovednica ste poglavitni njivi delovanja duhovna, ker tretjo njivo, šolo, mu je liberalni sosed že uplenil; ali te njivi niste edino polje duhovskega obdelovanja. Res je, da naj duhovnik najpred skrbi za duhovne potrebe faranov, treba je eno storiti in drugo ne opustiti. Kdor le za duhovne potrebe skrbi in za telesne se ne zmeni, je sicer spolnil prvi del te zapovedi, drugo pa opustil, kterege bi ne bil smel opustiti. Brez pomisleka rečem: Duhovnik, ki drugi del opusti, je ravno tako zanikern hlapec, kakor stariši, ki mislijo, da dolžnost dopolnijo, če le za telesne potrebe otrok skrbé.

Tudi duhovnika zovejo in kličejo očeta, po nekdanji lepi krščanski navadi; da bo tega imena vreden, naj tedaj spolnuje obojo dolžnost do svojih faranov, duhovnih otrok.

Pomislimo dalje, čegava je ta beseda; ali poštenih katoličanov? ali marljivih duhovnikov? Ne, ampak: „duhovnik naj v cerkvi govori, duhovnika v cerkvi poslušajte, duhovnik naj se

ne vtika v politiko,“ itd., to so besede nemarneža, besede sovražnega nemškutarja, besede „Naroda“ odpadnika, ki vsi dobro vedo, da v kalnem ne morejo ribiti in ljudstva ne spačiti, dokler duhovnik zvesto čuje in marljivo dela. Vzemimo dalje ljudstvo, kakoršno je. Je li mogoče, da bi ljudstvo pregledovalo nakane nevernega liberalizma, ljudstvo, ki nima časa, ne denarja, tudi ne političnega bistrouma, da bi čitalo časopise in čitaje jih razumelo? Vsak rodoljubni duhoven mora reči: „Meni se ljudstvo smili“. Zato pa tudi vsak rodoljub dela, razjasnuje in podučuje, spodbija ugovore sovražnikov in ljudstvo osrčuje. Če duhovnik ne bo delal, kdo pa bo? On ima zmožnost, ima priliko, in tudi vé, da je „blagor“ in „gorje“ cerkve in države odvisno od srečnega ali nesrečnega izida volitev. Prav iz prepričanja tedaj pravim: če bi bili vsi duhovniki marljivo delali, ne bili bi pri volitvah tako sramotno propadli; naj bi bili od prvega začetka duhovniki celega cesarstva premislili važnost ustave in ustavnih volitev, ter v kerščanskem duhu delali in se trudili za dober izid, ne bila bi zdaj Avstrija, kakor nekdanj Jeruzalem, v posmeh vsim sovražnikom.

Tedaj bratje, na delo! Roke križem držati, potem pa se slepoti čuditi, in tožiti čez spačenost in slabe čase, nič ne pomaga. Kmalu, morda še pred ko marsikdo misli, bomo zopet poklicani k volitvam; da nas ta klic ne najde nepripravljenih, varuj nas Bog in naše marljivo delovanje!

Podlistek.

Hohenwarti *).

Et meminisse juvat.

In Hohenwart je zopet na dnevnem redu. — Prav tako! Na visoki stražnici — kar tako pomenljivo stoji njegovo ime — naj stoji sovrage na strah za dom, vero in vladarja, kakor so stali pogumni, učeni in pobožni njegovi očetje. Zakaj Hohenwarti niso od večeraj, kakor šumeči epigoni, Hohenwarti se strinjajo z našo zgodovino, čutili so naše veselje, naše gorje. Nekteri spomini naj to spričujejo.

Bilo je leta 1462. Cesar Friderik IV. pride na Dunaj v svoj grad. Dunajčani se spuntajo in obležejo pod poveljstvom njegovega popačenega brata Albrehta cesarja, soprogo njegovo Eleonoro in cesariča Maksa. Trda jim je šla. Živeža je primanjkovalo in mladi Maks, „poslednji vitez“, živeč ob grahu, ni dobil ne mleka, niti jajec in moke. Že so jih oblegali deveti teden, kar prijaha sel z veselo novico:

*) Začetek tega članka bil je že v zadnji številki natisnjen. Ker je pa vsi naročniki niso dobili, še enkrat ponatisnemo začetek.

Čehi s slavnim Jurjem Podebradom in sinom njegovim Viktorinom na čelu, in Kranjci, Štajarci in Korošci hité cesarju na pomoč. Dne 4. dec. so bili uporniki ukroteni, cesar in njegova družina rešeni sramotne oblege.

Friderik IV. je hvaležno priznal hrabrost slovenskih plemenitašev z njihovimi četami, ker so noč in dan drvili proti Dunaju cesarju na pomoč. Med njimi so bili tudi Auerspergi, Apfalterni, Lichtenbergi in pred vsemi Andrej Hohenwart, poveljnik v Metliki. Cesar je Kranjski grb izboljšal in olepšal, Auerspergom je dal dedno maršalstvo Kranjsko in Andreju Hohenwartu in naslednikom njegovim, ker se je tako hrabro obnašal, dne 5. jan. 1463. čast dednih miznikov Kranjske in slovenske marke. Tako je Andrej sebi in potomcem svojim z zvestobo do vladarja zaslužil takrat deželno dostojanstvo. Valvazor sicer ni dokazal, da je bil Andrej Hohenwart l. 1469. deželni glavar, vendar ga vidimo vselej v vrsti Kranjskih prvakov. Ko so Turki Metliko razdžali l. 1469, prejemal je podložnike v trdni grad ter jih preživil. Naslednje leto so bili on, ljubljanski škof Žiga Lamberg, Ludovik Apfaltern in drugi v Šentvidu in Velikovecu, kjer so zborovali zarad turških napadov.

Leta 1470 je Metliko zamenjal za Ribnico, za katero je obljubil po 500 gold. letne najemščine. Ob enem je cesarju posodil 2500 ogrskih zlatov, za ktere mu je poslednji zastavil več dohodkov. Leta 1471. je bil Andrej Hohenwart že posestnik Gerlachstein-a ali Kolovca. Po tem gradu se domovina še dandanes imenuje, da-si ni več njena lastnina. Vzel je tudi Poljane za letnih 339 goldinarjev v najem. Bil je toraj tačas eden najpremožnejših v deželi.

Da je Andrej gorel za vero in domovino, pokazal je na dan sv. Jerneja l. 1475., ko je z malim krdelcem vojskoval se s petkrat močnejšo trumo turških barbarov blizo Sotle na Štajarskem. Vsa hrabra četa krščanska je bila ugonobljena, le malokdo se je otel. Andrej Hohenwart je prišel dušmanom živ v pest. Robstvo ga je čakalo. A njegovi so za 600 goldinarjev odkupili moža, ki je potem kot Celjski poveljnik še do 19. nov. l. 1503 živel in delal za svojo domovino.

Tudi v bitvi pri Sotli so bili vrli naši stari plemenitaši, bili so tam Auerspergi, Ditrichsteini, Lambergi, Lichtenbergi, in drugi. Junaško so sukali britki meč zoper sovražnike mile domovine. In zdaj, ko gre za svetinje

Palacky proti Mladočehom *).

Iz Prage 28. oktobra.

Neko mladočesko človeče je slavnega Palackega imenovalo izdajalca; zakaj? ker se je mislil udeležiti slovesnosti sv. Vavilavske. Mislite si predrznost in nesramnost mladočesko, izdajalca imenovati starčeka, kterega Čehi s ponosom in po pravici imenujejo „očeta, vodjo českega naroda“. Divjanje brezvernih mladočehov, ki so z obrekovanjem, z natolcevanjem in zaničevanjem hoteli zadušiti slovesnost sv. Vavilavsko, — pretreslo je slavnega zgodovinarja tako, da je v „Pokroku“ divje brezverce klical k razumu in pameti. Na ljubo mladoslovenem, ki so mladočehom podobni kakor jajce jajcu, bočemo tu podati najvažniše stavke tega imenitnega članka „protestanta“ Palackega. Palacky pravi:

„Opazujem ne brez bolesti, da se vprašanjem verskim in cerkvenim, kterih pretresovanje je v naši domovini delalo od nekdanj že toliko nadlog in žalosti, in ktera so se za naših dni zdela že na dobro odstranjena, od nekega časa sem na novo podžig daje čem dalje, tem močnejši, — pa od druge strani kakor nekdanj. Od tistega časa, od kar so Judje v roke dobili očitno mnenje na Nemškem, in zlasti na Dunaji, rodi se in raste tudi pri nas reakcija proti nazorom in ideam kristijanskim, ktere je naše pokolenje podedovalo od vekov minulih. Med našim izobraženci se hoče vvesti v modo tista vrsta liberalizma ne le politiškega in socialnega, ampak tudi filozofičnega, kterega nauk ima svoj vrhunec v knjigi: „Der Einzige und sein Eigenthum“, ki je bila od (pseudonima) Maksa Stirnerja izdana l. 1845 v Lipskem. Tam se uči, da vse naše misli o Bogu, o čednosti, in pravu so zgolj vraža; da je človek žival, kakor vsaka druga žival, da nima do sebe ne npravnega poklica, ne kakih dolžnosti, da je njegov najvišji namen boje sama sebičnost; kar tedaj kdo pograbi, da je njegovo; in zato: „kdor jači, ta tlači!“ — O sorodnih principih razvpite „intercionale“ mislim da ni potreba govoriti. — Ne vem jaz sicer, kako daleč so naši novi modrijani prišli po potu takega nauka, kterih vsih mi niso dosti

*) Po naključji zakasnjeno.

naše, ko gre za ohranitev slovenske očetnjave, ki jo neprijatelji že proté razdeliti, kakor nekdanj rabeljni Kristusovo obleko, kje so zdaj potomci onih slavnih braniteljev? Večina je izmrla, in kar jih je ostalo, ne stojé več v vrsti boriteljev za stare tolikokrat slovesno za vedne čase potrjene pravice in svobščine deželne, ampak do malega vsi so šli v nasprotni tabor, v tabor, ki njih rojstni deželi ne privošči pravic, za ktere so se njih pradedje potegovali v zborih in poslanstvih; v tabor, ki izpodkopava vero, za ktero so na bojiščih krvaveli tolikokrat njih pogumni in pobožni očetje; v tabor, čegar konečni namen je pogin lepe, samostojne Avsticije. Gorjé izdajicam!

Pri tem žalostnem premišjevanji rodoljuba tolaži misel, da se vendar še vsi niso omehkužili, da vsaj eni, med temi Hohenwartov vredni sin, še stojé na domačem braniku, pripravljene z uma svitlim mečem odbijati nakane tujih in domačih sovražnikov in braniti, kar so prednamci oteli. Nasprotniki naši naj namreč nikar ne mislijo, da so naši očetje zato varovali slovenske pokrajine, da jih zdaj pogoltne tevtonski moloh ali laški volk. Pač lepa plača, da so Slovani tri sto let neprestano odbijali navale turških čet, da se je v tem mogel

znani ne spisi ne imena; nimam ne časa ne volje, tudi ne potrebne vidne moči, da bi se pečal z branjem vseh njih spisov: ali dovolj vem, in zaisto bolj kakor oni, kam konečno vede ta nauk, če tudi nemara proti njih volji. Ta boj duševni med razumom in avtoriteto, med vedo, vero in pomotami, v kterem se oni nahajajo, in kteremu se noben samostojen mislitelj ne ogne, začel sem bojevati že pred malone 66 leti resnično in krepko, pa ga od te dóbe nisem nikdar pustil popolnoma iz misli, ako ravno ste pri meni že zdavnej miru našle veda in vera. (Dalje prih.)

Politični pregled.

V Avstrijskih deželah.

Ustavoverni listi so jako zadovoljni, da vlada vzame na posodo 80 milijonov, ki se porabijo za zidanje železnic in za podporo kupčije in obrtnijstva. Pa tudi borzi bode ž njimi pomagano, ker bodo založnice (Vorschusskassen), ktere vlada méni v raznih krajih osnovati, smeje v najem jemati borzne papirje. Proti postavi bode izmed federalistov, kakor „Vaterland“ čuje, govoril g. Herman, ki je eden najizvrstnijših govornikov štajarskega deželnega zbora.

Adresni odbor gospóske zbornice je 12. t. m. pretresoval adresu, ktero je sestavil grof Anton Auersperg.

V ogrskem zboru predložil je honvedski minister poslanec načrt postave, da naj se honvedski batalijoni pomnože in da se dovolijo denarji, kterih so več izdali, kakor je bilo odločenih; dalje predlog, koliko novincev naj se za l. 1874 izbere. Tudi se je predložila zbornici postava o pogodbi s Hrvati. — Poslanec Ivan Vidač se je 9. novembra iz tretjega nadstropja neke hiše skozi okno vrgel in ubil. Uzrok temu bil je menda ta, da je falirala peštanska hranilnica, ktere predsednik je bil in mu je žugala kriminalna preiskava.

Vnanje države.

Pruski deželni zbor se je 12. t. m. pričel. Nazočih je bilo okoli 300 poslancev. Minister Camphausen prebral je stolni govor, kterega so poslanci s pohvalo sprejeli. Posebno všeč

jim je bilo zagotovilo, da se vlada ne bo dala motiti od katoliških škofov, kteri ji nepotrebno nasprotujejo, ampak bode skrbela, da se bodo natančno izvrševale dane postave. — Gospóska zbornica izvolila si je grofa Stolberga za predsednika. — Namesto grofa Roona imenovan je za vojnega ministra general Kamecke.

Ravno tisti dan, ko se je odprl v Berlinu deželni zbor, stala sta v Koloniji pred sodnijo nadškof Melchers in njegov namestnik, posvečeni škof Baudri. Tožena sta bila, da sta se pregrešila zoper čast štirih starokatoliških duhovnov in starokatoliških srenj v Koloniji in Bonu. Oba sta prišla k sodniji, ktera je nadškofa obsodila na tri mesece zapora in 400 tolarjev globe, namestnika njegovega pa na en mesec zapora in 200 tolarjev globe.

Francoska. Komisija za podaljšanje oblasti predsednikove sklenila je z 8 glasovi proti 7, da se naj podaljšanje oblasti predsednikove ravno takrat obravnava, ko se bode obravnavalo, kakošna ustava naj se deželi dá in da se mora to zgoditi vsaj v prvi polovici meseca januarija. Ker namerava en del levega centra glasovati za Mak Mahona, bode on pri glasovanju imel kakih 60 glasov večine. Tudi tistih 16 bonapartistov, ki so glasovali za Buffet-a, utegne zdaj glasovati za Mak Mahona. Sicer pa so bonapartisti razdvojeni. „Ordre“, glavni njihov list, pritrjuje zvezo bonapartistov in Gambetovih levičnikov. „Pays“ pa pravi, da taka politika ni poštena, če je tudi ugodna. — Republikanski listi strastno napadajo ministerstvo, in zlasti Broglie-a. Kakor hitro bo rešeno vprašanje o podaljšanju predsednikove oblasti, odstopilo bo ministerstvo, da Mak Mahon iz večine narodno skupščine izbere novo ministerstvo. Splošnja misel je, da bode Broglie ostal predsednik ministerski.

Španjska. Iz Bagonne-a se poroča, da so Karlisti po tridnevni bitvi 8. novembra popolnoma premagali republikanskega generala Morionesa, ki ni ranjen in vjet, kakor se je poročalo, in je skušal z 18000 vojniki predreti v Estello. Zgubil je okoli 1100 ljudi in pobegnil v Logrono. Karlistom je prišlo v roke veliko voz jedil in orodja.

Laška. Vlada se je zopet polastila 5 samostanov. — General jezuitov podal se je v

zapad mirno razvijati, omikati in vtrditi! Toda vrnimo se k Hohenwartom. Po izgledu Andreja Hohenwarta so se obnašali nasledniki njegovi. Janez Jurij je bil 1660 pri poklanjanji cesarja Leopolda I. v Ljubljani. Janez Ludovik je bil Kranjski deželni odbornik l. 1688., 1690., 1701. in 1717.; Franc Karol l. 1736. Zavoljo njegovih in prednikov njegovih mnogih zaslug je cesarica Marija Terezija z diplomo 23. aprila 1767 povzdignila poslednjega in tudi njegove potomce v grofovski stan.

Vera je bila Hohenwartom v visoki časti. Ravnokar imenovanega grofa Franca sinovi so bili jako pobožni, pet izmed njih je stopilo v Jezusov red. Dne 4. oktobra l. 1759. je bila v sedanji št. Jakopski cerkvi v Ljubljani redka slovesnost. Sigismund, Anton in Janez, vsi bratje Hohenwarti so ob enem prvokrat darovali daritev nove zaveze; stregla sta jim med drugimi najstarši brat Jurij Jakob in najmlajši Ludovik. Izmed teh novomašnikov je Sigismund, rojen na Kolovcu dne 2. majnika l. 1730, dospel na visoko stopinjo. Zarad njegove učnosti ga je poklicala cesarica Marija Terezija v Firenco kot učenika veroznanstva in zgodovine štirim sinovom tačasnega vélikega voj-

vode Tokanskega, poznejšega cesarja Leopolda II. Kakor njegov brat Bernardin, spisoval je tudi on razne učene obravnave. Občeval je ustmeno in pismeno z imenitnimi učenjaki svojega časa; Eckel, Neumann, Denis, Herder, Fischer, Fontana, Fabroni, Lanzi in drugi so bili njegovi prijatelji. Zavoljo sijajnih zmožnosti svojih in zarad svoje neutrudljivosti postal je Sigismund Hohenwart l. 1792. škof tržaški. Dve leti pozneje vladika St. Hipolitanski in l. 1804 nadškof na Dunaju, kjer je mnogozasluženi mož sklenil zemeljsko potovanje dne 30. junija l. 1820.

Kakor so Hohenwarti ustanovili franciškanski samostan v Kamniku, tudi v posvetnih prizadevanjih niso zaostajali. Narodni muzej v Ljubljani je delo Hohenwartovo; grof France Hannibal (umrl v Ljubljani l. 1844.) večletni predsednik njegov in Kranjske kmetiške družbe poklical ga je v življenje.

Hohenwarti so tedaj res zvesti sinovi svoji veri, svoji domovini, svojim vladarjem. Pomoz Bog, da taki ostanejo do konca!

J. P.

Belgijo. — Kardinal-vikar je privolil, da se kapela v Kvirinalu smatra za kraljevo farno cerkev (?).

Švica. Bernski zbor je sklenil postaviti, da se imajo ustanoviti višje šole. Predlog, da naj redovniki ne imajo pravice podučevati, ni bil sprejet.

Šentgalski liberalni katoličani so zahtevali od vlade, da se odpravi škofijsko semenišče za dečke, češ, da ima le vlada pravico, odgojati mladost.

Srbska. Minister notranjih zadev naznanil je v okrožnici uradnikom program novega ministerstva. Ljudje so ž njim v obče zadovoljni.

Iz državnega zbora.

V tretji seji zbornice poslancev predložil je finančni minister Depretis postavni načrt, da bi vlada smela vzeti na posojilo 80 milijonov srebra, katero naj se založi v narodni banki proti primerni svoti bankovcev. V svojem govoru šibal je borzizance, ki so blepeli le po hitrem in lahkem obogatitvi in s tem zadolžili borzino katastrofo. Govor bil je mrzlo sprejet, in ni mu nobena pohvala donela ne ko je govoril in ne ko je končal. — Po Depretisovem govoru volili so 15 poslancev v adresni odbor, ki si je izvolil Eichhoffa za prvosednika, Brestelna za njegovega namestnika, Apfaltrerna pa in Wildauerja za perovodja. — Nadalje se je volil legitimacijski odsek, obstoječ iz 24 udov, ter se določilo, da sme vsak poslanec poslušati pri sejah tega odseka. V peticijski odsek volila sta se po Pergerjevem predlogu iz deveterih odborov po dva poslanca.

V četrti seji, ki je bila 13. t. m., izročil se je finančni predlog o posojilu posebnemu odboru 36 poslancev, ter se je sklenilo, da sme vsak poslanec poslušati seje tega odbora. Na dalje je dr. Portugall interpeliral vlado, da se je po vojaki kolera zanesla v Gradec. — Lienbacher in tovarši pa so predlagali, da se voli odbor 15 poslancev, kateri preiskuje ter zbornici poroča, kaj je bil vzrok da se je finančna kriza začela in razširjala, ter stavi dotične predloge, kako bi se to v prihodnje odvrnilo.

Dopisi.

Iz Ljubljanske okolice, 10. novembra. Ljudske šole ljubljanske okolice dobile so ukaz od c. k. okrajnega šolskega sveta, da se imajo začeti 10. t. m. in sicer prvič, dasiravno to zapoveduje že ministerski ukaz od leta 1870. Kaj čudno je, da nam so ta ukaz poslali še le včeraj t. j. 9. t. m., dasiravno mora krajni šolski svet ravnatelju šolskemu postavno že 8 dni pred šolskim začetkom oddati izpisek vseh za šolo vgodnih otrok. Kako bo krajni šolski svet mogel to storiti, ker je ta ukaz še le včeraj došel, in sicer ne krajnemu šolskemu svetu, ampak ravnatelju? Če ravnatelj krajnemu šolskemu svetu ne bi bil povedal, bi krajni šolski svet v ti reči ne bil nič vedil. Vidi se, tedaj kako počasi se vse rešuje. Šolo smo pa povsod začeli po stari navadi že 3. novembra, ker nismo pričakovali zgoraj omenjenega ukaza, kterega nam še nobeno leto niso poslali, akoravno bi bili morali to že dve leti storiti.

Pa to le memogredé omenim. Nekaj družega pa mora vsakdo malo čudno pogledati, namreč učni načrt, kterega sme sestaviti le učiteljski zbor. Pri nas pa se je to nekako drugače zgodilo, ker c. k. okrajni šolski nadzornik dozdej še ni sklical učiteljskega zbora,

ampak ga bode menda še le o božičnih počitnicah. Morda je takrat po nadzornikovi misli pripravniši čas za učiteljski zbor ali pa bolj po novi éri; kajti prav je, da je le drugače kot nekaj, naj že bo dobro ali ne.

Omenjeni učni načrt je po kurendi c. k. okrajnega šolskega sveta od 1. nov. t. l. št. 901, izdelan na podlagi ministerskega ukaza od 12. julija 1869. l. št. 6299, kateri ukaz pa nima več veljave. Ukaz ministerstva za bogočastje od 20. avgusta 1870. l. se namreč v §. 47 glasi: „Po eno-razrednih šolah s poldnevnikom ima I. skupina po 12, II. po 18 ur na teden“ Okrajni šolski svet pa je zapovedal, da se mora v prvi skupini po 14, v drugi po 18 ur na teden podučevati. Tedaj ima okrajni šolski svet večjo oblast, nego minister, ali pa ministerskega ukaza ne razume.

Tudi nam je počitnice v četrtek vzel in namesto tega zapovedal priboljšek 6 ur dalje podučevati. Mislimo, da je četrtek postavno prost. Kako je vendar to, da se c. k. okrajni šolski svet ne drži paragrafov ministrovih in c. kr. deželnega šolskega sveta?

§. 9. ministerstva za uk in bogočastje od 20. avgusta 1870. l. se glasi: „Dneve, ob kterih so med letom počitnice, določuje deželna učilišna oblast, — a ne okrajna!“

O izvršbi §. 9. določuje okrožnica c. kr. deželnega šolskega sveta od 8. oktobra 1870. l. št. 316, do c. kr. okrajnih glavarjev na Kranjskem to-le: „Za šolske praznike razun nedelj in zapovedanih praznikov in četrtega odločijo se ti-le časi: O božiču i. t. d. Ali je deželni šolski svet morda že preklical ta svoj ukaz? če ne, zakaj se okrajni šolski svet ne ravna po njem?“

Ako hočejo višje oblastnije, da bodo podložni imeli spoštovanje do postave, se morajo tudi one natanko držati postave, ne pa dajati ukazov, kateri se s postavo ne vjemajo.

Iz Ribnice, 10. novembra. Telegram iz Kočevja Vam je priročil, da je naš narodni kandidat g. Primož Pakiž zmagal z 39 glasovi proti ustavaškemu kočevskemu lekarju in županu g. Braune-tu, ki je dobil 37 glasov. Nevarnost, da propademo, kakor iz teh številke previditi, bila je zares velika; tem večja slava toraj vrlim volilcem iz Ribniškega in Loškega okraja, kateri vsi navdušeni za našo sveto domačo reč so enoglasno volili g. Pakiža! Pokazali so s tem sijajno, da so politično zreli, da vedo ceniti važnost volitev v deželni ali državni zbor. Loškopotočani, ki so l. 1871 glasovali s Kočevarji, se letos niso vdeležili volitve, razun g. Lunačeka, ki je glasoval narodno. Slava mu! Odpadli so samo 3, ktere si hočemo dobro zapomniti, in skrbeli bomo, da ne bodo nikdar več izbrani za volilne može, ker so zaupanje njim dano, že „dvakrat“ rabili na očitni kvar in na škodo svojih volilcev! Omeniti moram še tudi, da se je g. Fladung kot volitveni komisar po vsem taktno in nepristransko obnašal; sploh se je volitev vršila prav lepo in mirno.

Upamo, da imamo v g. Pakižu pravega moža, ki se bo vselej neprestrašeno potezal za naše pravice. „Narod“ naj ne misli, da je njegov priverženec; otrese se je tega sumničnja po dokončani volitvi v pričo vsih svojih volilcev, ter je rekel: „Možje! Zahvalujem se Vam za zaupanje, katero ste mi danes skazali s tem, da ste me izvolili za svojega poslanca v deželni zbor Ljubljanski! Poznate me, da si nisem nabiral učenosti po visokih šolah, s svojimi vednostmi se ne bom mogel nikakor ponášati; a izrečem to očitno, da imam vero in vest, ti me boste voditeljci pri vsem mojem

delovanji v deželnem zboru. Boril se bom za narod slovenski pod starim in edino blagonosnim našim geslom: Vse za vero, dom, cesarja! Delal bodem vselej z možmi, kateri že dolga leta nevtrudeni delajo za blagor naše lepe domovine! Evo ga „Narode“ g. Pakiževi program! To naj zadostuje onim volilcem, kateri omamljeni po razpora željnem „Narodu“, niso hotli prav zaupati g. Pakižu, in bi bili po svoji neodločnosti vzročili kmalo naš propad.

Iz Brežkega okraja. Δ (Vošnjakovci — Razlagovci — uradniki.) Da so Vošnjakovci zmagali pri nas, vam je že znano, pa kako, tega vendar morebiti še ne veste, namreč: z lažmi, s švindelnom in z nemčurji. Kaj ne, lepa zmaga? Mi pa jim take zmage ne zavidamo, zakaj moralčno je g. Kosar zmagal. Ako bi mladoslovenci ne bili s tako nepoštenimi sredstvi in tako posilno delali, bi g. Vošnjak ne bil dobil glasu, razen g. Lenčekovega, Da njih sredstva niso bila poštena, nam kaže naj bolj jasno to, da se je razposlal volilnim možem tiskan list, v katerem so možje iz Celjsko-Brežkega okraja priporočali volilcem g. Vošnjaka. Pa to je bil le ostuden švindel. Na priporočilnem listu bila so namreč med podpisanimi možmi tudi imena mož naše stranke ki se nikdar zato niso podpisali, *) in celo imena takih, kterih med nami ni; tako n. pr. je podpisan nek „Potočin na Vidmu“, kterega pa Videm ne redi. Žalostno pa je to, da je ljudstvo tukaj tako odvisno, tako brez samostojnosti, brez vsega lastnega prepričanja, in gleda le na velikaše in na Brežice. Kar mu ti rečejo, to stori, in ako bi mu rekli, da naj voli hotentota. Celó dva volilna moža, ktera je malo dni poprej Vošnjakov „Narod“ psoval za Hotschewarjeva hlapca, sta volila potem Vošnjaka, se ve da na komando. To so možje, oder was!

Še nekaj k ilustraciji Razlagovega značaja, ki bo menda, kar vetrnost zadeva, kmalo vse prekosil. Ne le, da je na Notranjskem ril proti Hohenwartu, ki ga je pred dvema letoma za deželnega poglavarja imenoval, in potem tudi Ljubljancane motil, agitiral je tudi v Brežicah. Volilnim možem je razpošiljal pisma, in jih proti duhovnikom hujskal; morebiti se mi posreči, da vredništvu enega teh listov pošljem. V nedeljo pred volitvijo jih je povabil k svojemu vinogradu v Čatežki fari, kjer jih je pogostil in za Vošnjaka obdeloval, zvečer pa v Brežicah v gostilnici Holingerčini. Glejte, to je naš nekdanji Razlag! O tempora, o mores! Kadar nesreča v kak kraj pride, se z lepa ne spravi s poti. Taka je bila tudi z Razlagovci. Komaj je Razlag odšel, ki je naše kmete nadlegoval, prišla je nadlegovalka nad mestnjane, neka Razlagova svakinja s soprugom „fechtmeister-om“; beračila je, in prišla tudi k duhovnikom s prosilnim listom: An die Damen von Rann! risum teneatis amici.

Kako brezvestni so volilni možje Brežke kmečke občine, naj nam bo to v dokaz. V nedeljo pred volitvijo sklical je župan kmete, naj bi povedali volilnim možem, koga naj drugi dan volijo za državnega poslanca. Ti jim naročijo, da ne smejo voliti družega, kakor g. Kosarja. Obljubili so jim za trdno, in jim segli v roke; svojo obljubo pa s svojo možko besedo in z roko potrjeno, so drugi dan spolnili s tem, da so prvič Žnidaršiča, pri ožji volitvi Vošnjaka volili. Pa zdaj jih poznamo in vemo, na koga se smemo prihodnjič zanašati. Le to kmečke volilce nekoliko izgovarja, ker je bila agitacija tako strahovita, da bi bila

*) Brežki pisac Tanšek ve, za katero reč je podpisal nabiral.

nekterim volilcem skorej glavo zmešala. Kamor se je obrnil, prišel je kakšnemu agitatorju v roke, celo c. k. uradniki, ki bi morali nad strankami biti, se niso sramovali z lažmi zoper Kosarja delati. Brežki adjunkt je strastno pred ožjo volitvijo za Vošnjaka delal. Na ulici je kmetom rekel: „Možje, to vam rečem, če boste Kosarja volili, boste drugo leto desetino dali.“ Kakšno ime zasluži takšno ravnanje cesarskega vradnika? Zato pa ni čudo, da so pošteni propadli, ker ni nam mogoče meriti se z ljudmi, pri katerih je laž, psovanje in švindel poglavitno orožje.

Iz Dunaja, 10. novembra. Za predsednika zbornice poslancev izvoljen je bil danes dr. Rechbauer. Rechbauer je vodja mladonemške stranke, zato se nam silno čudno zdi, da ga je volila tudi vladina stranka, čudno zavoljo tega, ker je Lasser trdil, da vlada z neposrednimi volitvami namerava vtrditi konservativno stranko. Federalistični poslanci so oddali pri volitvi predsednika in podpredsednikov prazne listke, Poljaki pa so volili drug drugega, da so se razcepili glasovi. Po številu nepopisanih listkov sodimo, da so nekteri Mladoslavenci glasovali za Rechbauerja. Ko je Kronawetter, zastopnik radikalne leve, stavil predlog, da naj se za podpiranje kakega predloga ne zahteva 20, ampak le 10 poslancev, glasovali so z njim tudi Vošnjak, Pfeifer in Nabergoj, Razlag pa pokazal se je doslednega v svoji omahljivosti in ni se vedilo, ali glasuje za predlog ali zoper njega. Vendar jih vseh skup ni bilo 15 za Kronawetterov predlog.

V današnji klubovi seji določil se je program kluba desnega centra. Po tem programu je klub desnega centra prostovoljna zveza poslancev proti centralističnih strank, da bi zadobili veljavo vsem pravicam, posebno državnim, cerkvenim in narodnim. Temu klubu, kteremu je grof Hohenwart predsednik, pristopili so do zdaj nasledni poslanci: Iz Češkega: 1, Jungbauer; iz Bukovine: 2, Petrino in Hornuzaki; iz Tirolskega: 7, Giovanelli, Sternbach di Pauli, Gteuter, Brader, dr. Graf in Rapp; iz Spod. Avstrije: 1, Harant; iz Zgor. Avstrije: 6, Weiss-Starkenfels, Brandis, Pflügl, Zeilberger, Fischer, Schrems; iz Štajarskega: 6, Herman, Gudenus, Karlon, Reiner, Bärenfeind, Weinhandl; iz Kranjskega: 2, Hohenwart, Barbo; iz Istre: 1, Vitezlič *); iz Goriškega: 1, Valussi. Klub šteje do zdaj 29 poslancev; Brader in Rapp še nista na Dunaju; manjka tudi še 3 Dalmatincev, 2 Predarelcev in 9 Moravcev. Čienčiala iz Šlezije, ki je tudi odločen federalist vstopil je v poljski klub.

Odbor za adresu volil se bo po Herbstovem predlogu jutri, in se bode adresa brž ko ne obravnovala že prihodnji teden, kar vam hočem že še poročiti.

*) Tedaj ni res, da bi vlekel z Razlagom, kakor se je govorilo in smo tudi mi v zadnjem listu omenili.

Domače stvari.

(Odbor slovenske matice) je imel 6. t. m. XXIX. skupščino, v kateri je bilo naznanjeno, da je Matica dobila pohvalno pismo za svoje razstavljene reči; da se letošnje knjige zaradi posebne zadrege v tiskarnici tiskajo počasi: Letopis pa Slovanstvo, ktero oboje bo prav znamenito in dovršeno, brž ko ne do januarja, kadar utegne biti občni zbor slovenske Matice. Obravnava je bila zaradi tajništva po ranjkem g. prof. A. Lesarju, kateri je bil doslej tako rekoč duša našemu znanstvenemu društvu, da si ravno so ga nekteri mnogotero napadali.

Kdor je poznal ranjkega tajnika, bode spoznal, da mu bode res težko dobiti naslednika v opravilstvu tako natančnega. Ponudil se je za ta posel prof. J. Tušek s pogoji, ki so jih odborniki soglasno sprejeli: a) da se mu poviša plača na 250 gld., b) da se korektura izloči in posebej — od slučaja do slučaja — povračuje, in c) da mu pomore sprva kdo, da se vpravna in vredni, kar je zastalo o boleznih in po smrti Lesarjevi. Podal se je v to pomoč g. A. Praprotnik. — Znamenito pa ostane pri vsem tem g. dr. G. Kreka zahteva; „sem vsakako odločno proti temu, da dobim to službo kdo, kteremu bi bila le postranski posel. Tudi tirjam od prihodnjega tajnika, da je znanstven mož in napredovalen, ker mračnjaštvo je pogubno narodu in slovstvu.“

(Mesečne seje) katoliško-političnega društva vdeležilo se je čez 40 udov. Po predlogu predsednika g. Jerana čestitalo je društvo g. dr. Costi, da so sv. Oče za njegove zasluge na političnem polju poslali ga z Gregorijevm redom. Potem je g. kanonik Urh v dolgem in jedrnatem govoru iz zgodovine in narave razkladal naše geslo: „vse za vero, dom, cesarja“ in priporočal, da naj se ustanove tudi po deželi katoliško-politična društva, ktera so naj pripravniši pripomočki širiti pravo politično zavest in braniti pravice cerkvene, narodne in državne. Za njim dal je g. Močnik kratek političen pregled in memogrede izvrstno šibal nasprotnike katoliško-političnih družeb. Dr. Costa zavračal je natolcevanje deželnih poslancev, češ, da so oni naredili šolske postave, s kterimi ljudje nič kaj niso zadovoljni.

Pripovedoval je, kako je neki okrajni glavvar s hudo kaznijo kaznoval starše, ker še prav mladih otrok v šolo niso pošiljali. Ko so se kmetje pritoževali, jih je glavvar menda zavrnil: Tega nisem jaz kriv, krivi so vaši poslanci, ki so tako postavili naredili. Govornik je pojasnoval, da se je deželni zbor pri izdelavi teh postav moral držati načel od državnega zbora, sklenjenih, da je pa storil kar je mogel. Dosegel je to, da otroci le do 12. leta hodijo v šolo, da se šole zidajo le tam, kjer je zadosti moči, in da bi bil deželni šolski svet po večini lahko neroden, če bi ne bila vlada zoper postavo imenovala enega uda in nam s tem večine vzela. Deželni poslanci so tedaj storili, kar so mogli, da bi bile te postave za ljudi prenašljive.

Konečno je še g. Regal grajal, da morajo rokodelski učenci ob delavnikih v šolo hoditi, ko jih mojstri doma potrebujejo in ko se zavoljo poznega časa godé marsiktere nerodnosti. Predlog od njega stavljen, kako bi tudi to društvo obhajalo spomin petindvajsetletnice cesarjevega vladanja, izročil se je društvenemu odboru.

(Slovensko gledišče.) Danes v saboto 15. t. m. se bodo igrale tri igre: „Visoki C“, vesela igra v 1 djanji, „Na kosilu bom pri svoji materi“, igra v 1 djanji in „Večer pred ženitvijo“, komična opereta v 1 djanji. Nadjati se je toraj za zabavnega večera.

(„Sokolski večer“) bo v čitalnici 17. t. m., to je smajni dan.

(„Brenclj“) Na mnoga popraševanja, kedaj bo zopet prifrčal, se tu odgovarja, da se bo to prihodnji teden zgodilo in da boste št. 17 — 18 jako mikavni, posebno v podobah, ktere ga zadržujejo, da ga še ni. Vred. „Brencljna“.

Ravno kar je v založbi J. Blaznikovi v Ljubljani na svitlo prišel: „Wirtschafts- und Geschäfts-Kalender“, zugleich Schematismus des Herzogthums Krain für das Gemeinjahr 1874. Herausgegeben von der k. k. Landwirtschaft-Gesellschaft in Krain. Cena mu je 80 kr.

Razne novice.

(Kmet in goljuf.) Iz Turškevasi pri Slovenjem gradcu se nam piše: K kmetu Francetu Mikelnu, znanemu ondotnemu možu, pride pred nekoliko dnevi nek imenitno oblečen in nobel tuji človek, in mu reče: „Mož, vi imate pod vašo streho veliko lepih denarjev shranjenih, ktere je pred 9. meseci nek človek tam shranil. Ker sam ne more priti po nje, je meni pisal, kje so, da jih jaz vzamem ter njemu pošljem. Gresta tedaj na gornjo; tujec seže za streho, veselo zakliče, da je našel shranjene denarje, pokaže kmetu veliko lepih cekinov in pravi, da so bili tukaj shranjeni, ne da bi bil kdo za nje vedel. Kmetu se sline cedé po cekinih in kupi jih sedem za 50 goldinarjev. Tujec zadovoljen odide in kmet se veseli in baha s svojimi cekini. Pa ko na grajšini to zvedo, pokličejo kmeta, da pokaže cekine, in spoznali so, da so bile le igralne dutike, ki še sedem krajcerjev niso vredne. Kmetu se ušesa pobešijo in glava ga zaboli, ker je ogoljufan za 50 goldinarjev. Ljudje, ne verjemite precej vsakemu sleparju, zlasti ne, če ga ne poznate!

Poslano.

Ko je previdnost Božja sklenila, preljubljeno in nepozabljivo drago mojo ženo, oziroma mater, rojeno Marijo Eržen, poklicati v boljši svet, se je pri pogrebu njenem dne 9. t. m. razodela tolika ljubav do nje, da mi je sveta dolžnost, se srčno zahvaliti vsim častitim žlahtnikom, prijatelom in znancem, ki so jo v tolikem številu spremili, na kraj večnega miru; ravno tako izrekam svojo najiskrejšo zahvalo vsim gospodom, ki so blagovolili nesti jo in svetiti, kakor tudi gospodom rudniškim godcem in gospodom pevcem slavne čitalnice, ki so tako ginljivo nagrobno ji zapeli.

V Idriji 11. novembra 1873.

Val. Treven.

Telegrafične denarne cene

14. novembra.

Papirna renta 68.25. — Srebrna renta 73.—. — 1860letno državno posojilo 102.25. — Bankine akcije 9.52 — Kreditne akcije 219.—. — London 113.75. — Srebro 109.—. — C. s. kr. cekini —.—. — Napoleonsd'or —.—.

Denarstvene cene.

	Denar.	Blago.
Državni fond.		
5% avstrijska papirna renta	68.15	68.45
5% renta v srebru	73.35	73.50
Srečke (lozi) 1854. l.	92.50	93.—
„ „ 1860. l., celi.	101.75	102.50
„ „ 1860. l., pol.	108.—	109.—
Premijski listi 1864. l.	135.50	136.—
Zemljiščne odveznice.		
Štajarske po 5%	89.50	90.50
Kranjske, koroške in primorske po 5%	89.50	90.50
Ogerske po 5%	75.—	75.75
Hrvaške in slavonske po 5%	74.—	74.50
Sedmogradske po 5%	73.—	73.50
Delnice (akcije).		
Nacionalne banke	950.—	954.—
Unionske banke	114.—	115.—
Kreditne akcije	217.—	217.50
Nižoavstr. eskomptne družbe	840.—	845.—
Anglo-avstr. banke	135.—	135.50
Srečke (lozi).		
Kreditne po 100 gld. a. v.	166.50	167.—
Tržaške „ 100 „ k. d.	—.—	—.—
„ „ 50 „ „ „	56.—	57.—
Budenske „ 40 gld. a. v.	23.50	24.—
Salmove „ 40 „ „ „	34.—	35.—
Palfi-jeve „ 40 „ „ „	23.—	23.50
Clary-jeve „ 40 „ „ „	31.50	32.—
St. Genois „ 40 „ „ „	23.50	24.—
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „	22.50	23.50
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	24.50	25.—
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.46	5.47
Napoleonsd'or	9.14	9.15
Srebro	109.25	109.50